

Ekososiaalista politiikkaa ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi

TUULI HIRVILAMMI

Sosiaalipolitiikan tutkija Ian Gough on tullut monille tutuksi hänen ja Len Doyalin vuonna 1991 julkaisemasta tarveteoriarista. Viimeisen vuosikymmenen ajan Ian Gough on keskittynyt tutkimaan erityisesti ilmastonmuutoksen, hyvinvoinnin, eriarvoisuuden ja sosiaalipolitiikan yhteyksiä.

Uudessa, raflaavasti nimetyssä kirjassaan *Heat, Greed and Human Need – Climate change, capitalism and sustainable wellbeing* Ian Gough osoittaa nykyiset ilmastotoimet riittämättömiksi ja näkee ilmatoriskit arvioitua suurempina. Ilmastonmuutoksen nopea hillitseminen on valtava haaste, ja se tulee koskettamaan kaikkia yhteiskunnan osaluokkia. Siksi Gough ehdottaa ilmasto- ja sosiaalipolitiikan mahdollisimman pikaista integroimista kansallisella tasolla.

Gough perustelee vakuuttavasti, miksi pohjoisilla hyvinvointivaltioilla on erityisen suuri rooli ilmastonmuutoksen hillitsemisessä. Kuulumme rikkaimpaan ryhmään, joka aiheuttaa lähes puolet maailman kulutusperusteisista hiilipäästöistä. Rikkailla ja poliittisesti vakailta hyvinvointivaltioilla on myös parhaat edellytykset ilmastotoimien rahoittamiseen ja toimeenpa-

noon. Goughin kirjan uutuusarvo onkin erityisesti kirjan toisessa osassa, jonka otsikkona on ”Towards eco-social policy in the rich world”.

Toinen kirjan uutuusarvoista on tarvelähtöinen näkökulma ilmastonmuutoksen hillitsemiseen. Gough palaa tarvetoriaan ja kuvaa, miten hallitsematon ilmastonmuutos tulisi vaikeuttamaan tarpeiden tyydyttämistä. Hän väittää, että tarpeet voivat muodostaa objektiivisen, universaalien ja ylisukupolvisen lähtökohdan kestävästä hyvinvoinnin tavoittelulle. Tarvetorian avulla voidaan määrittellä tarpeiden tyydytyksen kohtuullista tasoa ja hillitä tarpeiden kannalta turhaa ylikulutusta. Väitteidensä tueksi Gough viittaa laajasti empiirisiin tutkimuksiin, joissa on selvitetty esimerkiksi tulotason ja erilaisten kulutusmenojen yhteyttä ilmastopäästöihin. Hän hahmottelee tutkimusotetta, jonka avulla voidaan määrittellä kestävämpiä tarpeiden tyydyttäjiä ja välttämättömien päästöjen rajoja.

Kestävä kehityksen ja kestävä hyvinvoinnin kirjallisuudessa etsitään usein sellaisia ”win-win” -ratkaisuja, joiden avulla pystytään turvaamaan hyvinvointia ekologisesti kestävis-

Ian Gough
Heat, Greed and Human Need
Climate change, capitalism and sustainable wellbeing
Edward Elgar, 2017

sä rajoissa. Gough lisää kunnianhimon tasoa, kun hän pyrkii kuvaamaan sellaisia politiikka-toimia, jotka hillitsevät ilmastonmuutosta ja edistävät hyvinvointia mutta samalla myös huolehtivat tasa-arvosta. Kirjan keskeisenä havaintona on nimittäin nykyisen globaalin talouden kolminkertainen epäoikeudenmukaisuus: köyhien osuus ilmastonmuutoksen aiheuttajana on vähäinen, köyhät kärsivät eniten ilmastonmuutoksen seurauksista ja ilmastopolitiikan usein regressiiviset vaikutukset osuvat pahiten köyhiin.

Goughin kirjan punaisena lankana kulkee käsitys siitä, että hyvinvointivaltioiden tulisi tavoitella ilmastonmuutoksen hillitsemistä sosiaalisten riskien kohtaamisen lisäksi. Hän taustoittaa argumenttia kuvaamalla hyvinvointivaltioiden historiallista kehitystä ja eri hyvinvointiregiimien eroja. Samalla tulee esiin, että yhden ratkaisun sijaan ilmastonmuutosta voidaan hil-

litä monen vaihtoehdoisen reitin kautta ja eri maissa voidaan omaksua erilaisia ekososiaalisia politiikkatoimia.

Itse näen ansiokkaana erityisesti sen, että Gough rakentaa vaihtoehtoisia kehityskulkuja nykyisten hyvinvointivaltioiden perustalle. Hän tunnustaa kuitenkin, että ilmastonmuutoksen hillitseminen on erityisen vaikeaa nykyisissä uusliberalistiseen talouspolitiikkaan ja menokuriin nojaavissa hyvinvointivaltioissa. Ilmastonmuutoksen hillitseminen edellyttäisi julkisia investointeja, julkista pankkia ja ylhäältä ohjattua suunnittelua, mitkä ovat kaikki ristiriidassa nykyisen kehityksen kanssa.

Kirja avaa kiinnostavalla tavalla tietä kestävästä hyvinvointia edistävälle sosiaalipoliitikalle. Goughin kuvaama ekososiaalinen politiikka eroaa monin tavoin nykyisestä sosiaalipoliitikasta. Ekososiaalinen politiikka pyrkii tasoittamaan ilmastotoimien eriarvoistavia vaikutuksia. Tulojen uudelleenjakamisen lisäksi pyritään myös muuttamaan kulutustapoja. Aktiivinen sosiaalipolitiikka voi tukea onnistuneita ilmastotoimia esimerkiksi niin, että sosiaalipolitiikan avulla voidaan huolehtia ilmastoriskeistä kollektiivisesti. Sosiaalisten investointien lisäksi keskiöön nousevat esimerkiksi energiansäästöön ja ilmastonmuutoksen varautumiseen liittyvät investoinnit.

Rikkaiden maiden ekososiaalisia politiikkatoimia kuvatesaan Gough ehdottaa kolmen askeleen siirtymää: ekotehokkuuden parantaminen, kulutuksen muovaaminen ja kasvun jälkeiseen talouteen liittyvä kulutuksen vähentäminen. Vihreään kasvuun perustuva ekotehokkuuden parantaminen tarkoittaisi esimerkiksi nykyistä energiatehokkaampia rakennuksia ja sähkö- ja vesimaksujen sosiaalista hinnoittelua. Kulutuksen uudelleenmuovaamiseen liittyviin politiikkatoimiin lukeutuisivat esimerkiksi mainonnan rajoittaminen ja korkeita hiilipäästöjä aiheuttavien luksustuotteiden verottaminen. Jotta ilmastotoimet eivät lisäksi entisestään köyhien ahdinkoa, Gough esittää progressiivista kulutusveroa ja ”viisasta arvonlisäveroa”, jossa välttämättömyystuotteisiin kohdistuisi matalampi verotus.

Gough nojaa argumentaatioonsaan vahvasti poliittisen taloustieteen kirjallisuuteen ja heterodoksisten taloustieteiden keskusteluihin. Hänen mukaansa hiilivapaaseen talouteen siirtyminen ei onnistu vain markkinalähtöisten innovaatioiden avulla. Vaikka Gough näkee vihreän kasvun (*green growth*) poliittisesti todennäköisimpänä vaihtoehtona, hän tiedostaa, että rikkaissa Pohjoismaissa tulisi siirtyä kasvun jälkeiseen talouteen (*post-growth*). Täten hän osallistuu aktiivisesti myös degrowth-keskusteluun ja vakaan talouden (*steady state economy*) kehittämiseen.

Kirjan lopussa Gough kysyy, voiko kasvun jälkeisen talouden sovittaa yhteen kapitalismin kanssa, ja toteaa, että degrowth-visiot suuntaavat jonkinlaiseen antikapitalistiseen talousjärjestelmään. Goughin käsitteistöön kuuluu kutkuttavia avauksia, kuten ”post-growth welfare state”, ”beyond capitalism: stationary state economy” ja ”progressive protectionism”. Se, mikä kirjasta jää puuttumaan, on kuitenkin siirtymän ja paradigmanmuutoksen syvällisempi teoreettinen pohdinta. Esimerkiksi Hubert Buch-Hansen (2018) on analysoinut degrowth-siir-

mää kriittisen poliittisen taloustieteen viitekehityksessä ja korostanut poliittisten liikkeiden ja julkisen mielipiteen merkitystä.

Gough toteaa kirjansa alussa, että hän pyrkii ylittämään idealististen maailmanparannusvisioiden ja rationaalisten systeemianalyysien välisen kuilun. Mielestäni hän onnistuu hyvin tässä tehtävässä. Kirja tarjoaa kattavan ja empiiriseen tutkimukseen vahvasti tukeutuvan analyysin ilmastonmuutoksen taloudellisista, sosiaalisista ja poliittisista ajovoimista ja vaikutuksista. Kirja on oiva lähde-teos kenelle tahansa ilmastonmuutoksen sosiaalisista vaikutuksista kiinnostuneelle tutkijalle. Samalla Gough ottaa kuitenkin myös vahvasti kantaa globaalin tasa-arvon ja ekologisen kestävyyspuolesta. Lisäksi on ilahduttavaa, että Gough viittaa vaihtoehdoisen talouden keskusteluihin, kuten *commonseinin* ja ydintalouden käsitteeseen (ks. myös Joutsenvirta ym. 2016).

Goughin uusi kirja tarjoaa inspiroivaa luettavaa kaikille hyvinvointivaltioiden tulevaisuudesta kiinnostuneille. Siinä kuvataan kattavasti, minkälainen sosiaalipolitiikka voi hillitä ilmastonmuutosta, ja perustellaan vakuuttavasti, miksi sosiaalipolitiikan on omaksuttava laajempi ekososiaalinen agenda hyvinvoinnin edistämiseksi.

KIRJALLISUUS

Buch-Hansen, Hubert: The Prerequisites for a Degrowth Paradigm Shift: Insights from Critical Political Economy. *Ecological Economics* (2018): 146, 157–163.

Joutsenvirta, Maria & Hirvilampi, Tuuli & Ulvila, Marko & Wilén, Kristoffer: Talous kasvun jälkeen. Helsinki: Gaudeamus, 2016.